

STUDIA LULLIANA

BULLETTI BIBLIOGRAFICI

Studia Lulliana. Annari d'estudis sobre Ramon Llull i el seu isme,
ha estat entre 1993 i 2022 (en format digital des de 2014)
la segona etapa d'*Estudios Lullianos* (1957-1990).
A partir de 2023 entra en la tercera etapa com a *Bullettini bibliografici annuali*.

MAIORICENSIS
VOL. LXIV

SCHOLA
2024

LULLISTICA
Núm. 119

comprensió de l'estructura i l'extensió de l'Art lul·liana i, doncs, proporciona una eina d'enorme vàlua tant per als estudiosos de Ramon Llull com per als interessats en la història de la filosofia i la ciència medievals.

Maria Saiz

- 4) Llull, Ramon, *Romanzo di Evast e Blaquerma*, ed. Simone Sari; pr. Lola Badia, «Medioevo, 37» (Roma: Antonianum, 2022), 495 pp.

Si una cosa no se li pot retreure a Ramon Llull és que no hagi estat un home de mètode. De mètode i programa. Per això, el text que ara tenim entre mans i que el beat elaborà durant el darrer terç del s. XIII entranya i organitza una finalitat pragmàtica i precisa: oferir un model exemplar en el qual homes i dones haurien d'emmirallar-se, ja sigui com a individus que com a col·lectivitat. El *Romanç d'Evast i Blanquerma* és, en aquest sentit, la proposta d'un nou pacte social.

Aquí, la recepta lul·liana es (de)mostra mitjançant una fruiblle i variada prosa de ficció en què diversos personatges 'performen' què s'ha de fer –la substància– i com s'ha de fer –la manera– per ser bons cristians. Tant el 'què' com el 'com' contenen contribucions originals: el primer, respon a una elaboració d'autor amb una intensa capacitat de sistematització i de coneixement doctrinal (la base és la del *Llibre d'intenció*, per la qual cosa el que ara hem anomenat pacte social és només el resultat d'una correcta recepció de les intencions del Creador); el segon, té a veure amb la demostració del primer, de manera que l'home, la dona, la família, la societat (amb Evast, Aloma i Blanquerma com a emblemes ideals) esdevenen els protagonistes de l'actuació d'aquest programa.

La combinació d'eficàcia comunicativa i contingut teològic fan que no de bades Lola Badia, en el *Pròleg* que enceta el volum italià, defineixi l'obra com un «vero e proprio romanzo a tesi» i al mateix temps com una «favola utopistica». L'operació té conseqüències poètiques que, naturalment, impliquen la poètica de la traducció: el *Romanzo di Evast e Blanquerma*, eixit el 2022 (Edizioni Antonianum) a cura de Simone Sari, és la primera versió integral del text en italià. En aquesta labor ingent (de més de 400 pàgines), Sari no només tradueix d'una llengua a una altra, sinó que també trasllada l'esperit pedagògic imprès en l'expressió de l'original –Llull és un autor que es vol fer entendre– i li confereix un raonable grau de modernització, conciliable amb les categories i els elements medievals que fan part de l'univers cultural lul·lià, així com amb algunes notes del sabor expressiu de l'original. La claredat del resultat final (el mateix traductor declara haver provat de simplificar els punts més problemàtics de la sintaxis i de conservar la frescor del text català) és per

tant el fruit d'una operació que, a part de mobilitzar un coneixement filològic d'especialista, implica una coherència profunda en aquests altres sentits.

Un comentari a part el mereixen els textos introductoris i els aparells, orientats a contextualitzar l'obra i, sobretot, a presentar-la al públic italià, destinatari natural d'aquesta edició. Així, a la relació bibliogràfica, Sari dedica el primer apartat a les obres de Lull traduídes a l'italià, mentre que, al *Pròleg*, Badia recorda que Dant fou un contemporani comparable amb Lull per la «potència» de les seves contribucions i pel fet que els dos tingueren un paper fundador de les pròpies literatures nacionals, la catalana i la italiana. També en marca les especificitats: «Per Lullo le forme della letteratura sono sempre e solo uno strumento per trasmettere il messaggio centrale della sua Arte, mai un fine a sé stesso [...]. Il lettore italiano che vorrei invogliare ad assaporare il *Blanquerna* farà bene, dunque, a mettere da parte il profilo letterario dell'autore della *Commedia* prima di cominciare a sentire una qualche affinità emotiva per Raimondo Lullo» (p. 9).

La rica introducció de Simone Sari forneix els detalls biogràfics del mestre Ramon: de la il·luminació als viatges, de Miramar al naufragi, de la producció a les missions. Un segon apartat es dedica específicament a la descripció de l'obra (més de 260 títols) i de la seva difusió —s'aprecia particularment l'atenció que Sari dedica a les traduccions. Amb una eficàcia quasi lul·liana, el curador també proporciona un aclariment sobre l'*art quaternària* i el *Llibre d'intenció*, imprescindibles per entendre el substrat del *Blanquerna*, i aprofundeix sobre l'obra en qüestió amb dades essencials en torn a la gestació, l'estructura i les fonts. Per últim, afegeix un comentari al meravellós *Llibre d'amic e amat*, que per ventura constitueix la part més particular del *romanç*. Una cronologia i una bibliografia en forma de comentari i de llistat reblen el conjunt d'instruments necessaris per endinsar-se al *Blanquerna* per part d'un lector atent però no necessàriament especialista.

L'operació del *Romanzo di Evast e Blanquerna*, que ha rebut l'encertat suport de l'Institut Ramon Lull i de l'Associació Italiana d'Estudis Catalans, resulta en el seu conjunt científicament sòlida i culturalment elevada. La difusió moderna de Lull a Itàlia és molt més que una anècdota i esperam que no s'aturi.

Cèlia Nadal Pasqual

17) Cortijo Ocaña, Antonio, *Conquistar o convencer: De Lull a Cisneros en la conversión del otro* (Saragossa: Pórtico, 2021), 192 pp.

Se trata de un libro cuyo contenido puede despertar, en un principio, el interés por parte de la comunidad investigadora interesada en la influencia de